

Datum van inontvangstneming : 19/01/2016

Zaak C-612/15

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

18 november 2015

Verwijzende rechter:

Spetsializiran nakazatelen sad (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

11 november 2015

Verdachten:

Nikolay Kolev

Milko Hristov

Stefan Kostadinov

Overige partijen:

Spetsializirana prokuratura (Bijzonder Openbaar Ministerie)

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Op de procedure is artikel 369, lid 4, van de Nakazatelno-protsesualen kodeks (wetboek van strafvordering) van toepassing. Op verzoek van de verdachten om de zaak aan het gerecht voor te leggen, beëindigt het gerecht, dat daarbij recht doet als alleensprekend rechter in een terechtzitting met gesloten deuren, bij een niet voor hoger beroep vatbare beslissing de strafprocedure tegen de verdachten, wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan en de openbare aanklager de zaak niet bij het gerecht aanhangig maakt dan wel procedurefouten niet herstelt of nieuwe procedurefouten heeft begaan.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend overeenkomstig artikel 267, eerste alinea, onder b), VWEU.

Prejudiciële vragen

„1. Is een nationale wet verenigbaar met de op lidstaten rustende verplichting om te zorgen voor een effectieve strafrechtelijke vervolging van door douanebeambten gepleegde strafbare feiten, wanneer de strafprocedure die tegen douanebeambten wordt gevoerd wegens deelneming aan een criminele organisatie met het oog op het plegen van corruptie in de uitoefening van hun bediening (aanneming van steekpenningen voor het achterwege laten van een douanecontrole) alsook wegens concrete gevallen van omkoping en wegens [heling in de vorm van] het verbergen van aangenomen steekpenningen, op grond van deze wet onder de volgende voorwaarden wordt beëindigd, zonder dat het gerecht de ingebrachte beschuldigingen ten gronde heeft onderzocht: a) sinds de instelling van de vervolging zijn twee jaar verstreken; b) de verdachte heeft een verzoek ingediend tot afsluiting van het strafrechtelijke onderzoek; c) het gerecht heeft de openbare aanklager een termijn van drie maanden gesteld om het strafrechtelijke onderzoek af te sluiten; d) de openbare aanklager heeft in de loop van deze termijn ‚wezenlijke vormvoorschriften verzuimd’ (*namelijk niet-behoorlijke kennisgeving van een uitgebreide beschuldiging, niet-verlening van inzage in het onderzoeksdossier en tegenstrijdige tenlastelegging*); e) het gerecht heeft de openbare aanklager een nieuwe termijn van één maand gesteld om dit ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ te herstellen; [f)] de openbare aanklager heeft dat ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ binnen deze termijn niet hersteld, waarbij het verzuim dat in de loop van de eerstgenoemde termijn van drie maanden heeft plaatsgevonden en het niet-herstel ervan tijdens de laatstgenoemde termijn van één maand zowel te wijten zijn aan de openbare aanklager (*niet-opheffing van tegenstrijdigheden in de tenlastelegging en niet-verrichting van daadwerkelijke handelingen tijdens het grootste gedeelte van beide termijnen*) als aan de verdediging (*schending van de verplichting om mee te werken bij de kennisgeving van de beschuldiging en bij de verlening van inzage in het onderzoeksdossier wegens een verblijf van de verdachten in het ziekenhuis en wegens andere beroepsmatige verplichtingen van de raadslieden waarop dezen zich beroepen*); [g)] voor de verdachte is een subjectief recht op beëindiging van de strafprocedure ontstaan doordat het ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ niet binnen de daarvoor gestelde termijnen is hersteld?

2. Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord, welk deel van de bovengenoemde rechtsregeling moet de nationale rechter dan buiten toepassing laten om de effectieve toepassing van het Unierecht te waarborgen: 2.1. de beëindiging van de strafprocedure bij het verstrijken van de termijn van één maand of 2.2. de kwalificatie van voormelde gebreken als ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ of 2.3. de bescherming van het recht dat volgens het bepaalde onder [g)] is ontstaan – ingeval het mogelijk is dit verzuim in de loop van de gerechtelijke procedure te herstellen?

2.1. Dient de beslissing om een nationale wettelijke bepaling op grond waarvan de strafprocedure moet worden beëindigd buiten toepassing te laten, te worden gebaseerd op

A) het feit dat de extra termijn die aan de openbare aanklager wordt verleend om het ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ te herstellen, even lang is als de tijd waarin hij daartoe objectief gezien niet in staat was wegens beletsels waarvoor de verdediging verantwoordelijk was?

B) het feit dat de rechter in het onder A) bedoelde geval vaststelt dat deze beletsels te wijten zijn aan ‚rechtsmisbruik’?

C) het feit dat de rechter, zo alternatief A) wordt verworpen, oordeelt dat het nationale recht voldoende waarborgen biedt voor de afsluiting van het strafrechtelijke onderzoek binnen een redelijke termijn?

2.2. Is de beslissing om de kwalificatie van de bovengenoemde gebreken als ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’, waarin het nationale recht voorziet, buiten toepassing te laten, verenigbaar met het Unierecht? Daarbij gaat het namelijk om de volgende vragen:

A) Wordt het recht op gedetailleerde informatie over de beschuldiging, dat aan de verdachte toekomt krachtens artikel 6, lid 3, van richtlijn 2012/13/EU [van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures], voldoende gewaarborgd

-1) wanneer deze informatie wordt verstrekt nadat het gerecht daadwerkelijk is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, doch voordat de beschuldiging in rechte is onderzocht, of wanneer aan de verdediging reeds volledige informatie over de belangrijke elementen van de beschuldiging werd verstrekt op een vroeger tijdstip, waarop het gerecht nog niet was verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging (dit geldt voor de verdachte Hristov)?

-2) wanneer – ingeval de vraag onder 2.2.A)-1) bevestigend wordt beantwoord – deze informatie alsnog wordt verstrekt nadat het gerecht feitelijk is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, doch voordat het deze heeft onderzocht, en wanneer aan de verdediging bovendien gedeeltelijke informatie over de belangrijke elementen van de beschuldiging werd verstrekt op een vroeger tijdstip, waarop het gerecht nog niet was verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, waarbij de reden waarom slechts gedeeltelijke informatie werd verstrekt, gelegen is in aan de zijde van de verdediging opgekomen beletsels (dit geldt voor de verdachten Kolev en Kostadinov)?

-3) wanneer deze informatie tegenstrijdigheden bevat met betrekking tot de concrete wijze waarop steekpenningen werden geëist (nu eens wordt aangegeven

dat een andere verdachte uitdrukkelijk steekpenningen verlangde, terwijl de verdachte Hristov zijn ontevredenheid uitte door zijn gezicht te vertrekken toen de aan de douanecontrole onderworpen persoon te weinig geld aanbood; dan weer luidt het dat de verdachte Hristov letterlijk en concreet steekpenningen verlangde)?

B) Wordt het recht op toegang tot de stukken, „uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging”, dat aan de verdediging toekomt krachtens artikel 7, lid 3, van richtlijn 2012/13, in het hoofdgeding voldoende gewaarborgd wanneer de verdediging toegang had tot het merendeel van de stukken op een vroeger tijdstip en haar de mogelijkheid werd geboden inzage te nemen van die stukken, maar zij van deze mogelijkheid geen gebruik heeft gemaakt wegens beletsels (ziekte, beroepsmatige verplichtingen) en omdat een oproeping tot inzage van de stukken volgens het nationale recht ten minste drie dagen op voorhand moet plaatsvinden? Moet een tweede gelegenheid worden geboden, met een oproepingstermijn van ten minste drie dagen, nadat de beletsels zijn verdwenen? Dient te worden onderzocht of die beletsels zich objectief gezien hebben voorgedaan dan wel of het beroep erop rechtsmisbruik oplevert?

C) Heeft het in artikel 6, lid 3, en artikel 7, lid 3, van richtlijn 2012/13 neergelegde vereiste „uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging” in beide bepalingen dezelfde betekenis? Welke betekenis heeft dit vereiste: voordat het gerecht feitelijk wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, dan wel ten laatste wanneer het daartoe wordt verzocht, dan wel nadat het daartoe is verzocht, maar vooraleer het maatregelen treft om de beschuldiging te onderzoeken?

D) Heeft het vereiste dat op een zodanige wijze aan de verdediging informatie over de beschuldiging wordt verstrekt en inzage van de processtukken wordt verleend dat „de daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging” en „het eerlijke verloop van de procedure” kunnen worden gewaarborgd, zoals bedoeld in artikel 6, lid 1, en artikel 7, leden 2 en 3, van richtlijn 2012/13, in beide bepalingen dezelfde betekenis? Wordt aan dit vereiste voldaan

-1) wanneer de gedetailleerde informatie over de beschuldiging weliswaar aan de verdediging wordt verstrekt nadat het gerecht is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, doch nog voordat maatregelen worden getroffen om de beschuldiging ten gronde te onderzoeken, en wanneer aan de verdediging bovendien een toereikende termijn wordt verleend om zich voor te bereiden? Op een vroeger tijdstip werd onvolledige en gedeeltelijke informatie over de beschuldiging verstrekt.

-2) wanneer de verdediging toegang krijgt tot alle stukken nadat het gerecht is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, doch

nog voordat maatregelen worden getroffen om de beschuldiging ten gronde te onderzoeken, en wanneer aan de verdediging bovendien een toereikende termijn wordt verleend om zich voor te bereiden? Op een vroeger tijdstip kreeg de verdediging toegang tot het merendeel van de processtukken.

-3) wanneer het gerecht maatregelen treft om de verdediging te garanderen dat alle verklaringen die deze aflegt na kennisneming van de uitgebreide beschuldiging en van alle processtukken, dezelfde werking hebben als zij zouden hebben gehad indien zij bij de openbare aanklager waren afgelegd voordat het gerecht werd verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging?

E) Worden ‚het eerlijke verloop van de procedure’ als bedoeld in artikel 6, leden 1 en 4, en ‚de daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging’ als bedoeld in artikel 6, lid 1, van richtlijn 2012/13 gewaarborgd wanneer het gerecht beslist een gerechtelijke procedure in te leiden over een definitieve beschuldiging die tegenstrijdigheden bevat met betrekking tot de wijze waarop steekpenningen werden geëist, doch het gerecht vervolgens de openbare aanklager in de gelegenheid stelt deze tegenstrijdigheden op te heffen en de partijen de mogelijkheid biedt om ten volle de rechten te doen gelden die zij zouden hebben gehad indien het gerecht was verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van een beschuldiging die dergelijke tegenstrijdigheden niet bevatte?

F) Is het recht op toegang tot een advocaat, dat is neergelegd in artikel 3, lid 1, van richtlijn 2013/48/EU [van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming], voldoende gewaarborgd wanneer de raadsman tijdens het strafrechtelijke onderzoek in de gelegenheid werd gesteld te verschijnen om over de voorlopige beschuldiging te worden ingelicht en om volledige inzage te nemen van alle processtukken, doch hij niet verschenen is wegens beroepsmatige verplichtingen en omdat de oproepingstermijn volgens het nationale recht ten minste drie dagen bedraagt? Moet een nieuwe termijn van ten minste drie dagen worden verleend nadat het beletsel wegens deze verplichtingen is verdwenen? Dient te worden onderzocht of de reden voor de [niet-]verschijning gerechtvaardigd is dan wel er sprake is van rechtsmisbruik?

G) Heeft de schending van het in artikel 3, lid 1, van richtlijn 2013/48 neergelegde recht op toegang tot een advocaat tijdens het strafrechtelijke onderzoek gevolgen voor de ‚daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging in de praktijk’ wanneer het gerecht, nadat het is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, de raadsman volledige toegang verleent tot de definitieve en gedetailleerde beschuldiging alsook tot alle processtukken, en het vervolgens maatregelen treft om de raadsman te garanderen dat alle verklaringen die deze aflegt na kennisneming van de gedetailleerde beschuldiging

en van alle processtukken, dezelfde werking zullen hebben als zij zouden hebben gehad indien zij bij de openbare aanklager waren afgelegd voordat het gerecht werd verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging?

2.3. Is het subjectieve recht op beëindiging van de strafprocedure, dat voor de verdachte is ontstaan, (onder de eerder uiteengezette voorwaarden) verenigbaar met het Unierecht, gelet op het feit dat het gerecht het door de openbare aanklager niet herstelde ‚verzuim van wezenlijke vormvoorschriften’ ten volle kan verhelpen door maatregelen te treffen tijdens de gerechtelijke procedure, zodat de verdachte uiteindelijk in dezelfde rechtspositie zou verkeren als waarin hij zou hebben verkeerd indien dit verzuim tijdig was hersteld?

3. Mogen gunstigere nationale bepalingen inzake het recht op behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn, het recht op informatie en het recht op toegang tot een advocaat toepassing vinden wanneer zij, in combinatie met andere omstandigheden (de in punt 1 beschreven procedure), tot gevolg zouden hebben dat de strafprocedure wordt beëindigd?

4. Dient artikel 3, lid 1, van richtlijn 2013/48 aldus te worden uitgelegd dat het de nationale rechter toestaat een raadsman uit te sluiten van de gerechtelijke procedure wanneer hij twee verdachten heeft bijgestaan waarvan de ene een verklaring heeft afgelegd over feiten die de belangen schaden van de andere, die zijnerzijds geen verklaring heeft afgelegd?

Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, waarborgt het gerecht het recht op toegang tot een advocaat als bedoeld in artikel 3, lid 1, van deze richtlijn dan wanneer het – nadat het een raadsman die tegelijkertijd twee verdachten met tegenstrijdige belangen heeft bijgestaan, heeft toegestaan aan de gerechtelijke procedure deel te nemen – ieder van de verdachten nieuwe, verschillende raadslieden toevoegt?”

Bepalingen van Unierecht en rechtspraak van de Europese Unie

Artikelen 28 VWEU en 33 VWEU

Artikelen 47, eerste en tweede alinea, en 53 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

Considerans van verordening (EEG) nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober 1992 tot vaststelling van het communautair douanewetboek

Richtlijn 2012/13/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2012 betreffende het recht op informatie in strafprocedures

Richtlijn 2013/48/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 betreffende het recht op toegang tot een advocaat in strafprocedures en in

procedures ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel en het recht om een derde op de hoogte te laten brengen vanaf de vrijheidsbeneming en om met derden en consulaire autoriteiten te communiceren tijdens de vrijheidsbeneming

Arresten G. en R., C-383/13 PPU, Jurispr., ECLI:EU:C:2013:553, punten 26-45; Global Trans Lodzhistik, C-29/13, ECLI:EU:C:2014:140, punten 46-61; Steffensen, C-276/01, ECLI:EU:C:2003:228, punten 53-80, en Taricco e.a., C-105/14, ECLI:EU:C:2015:555

Bepalingen van nationaal recht

Nakazatelnoprotsesualen kodeks (wetboek van strafvordering; hierna: „NPK”), met name artikelen 368 en 369, artikelen 46 tot en met 53, artikelen 91 tot en met 99, artikel 94, leden 4 tot en met 6, artikel 234, artikel 206 juncto artikelen 269, 219, 221 en 246, artikelen 226 tot en met 230, artikel 229, artikelen 242 tot en met 246, en artikel 348, lid 3, punt 1

Nakazatelen kodeks (wetboek van strafrecht; hierna: „NK”), met name artikelen 321, 301 en 215

Varhoven kasatsionen sad (hof van cassatie), interpretatief arrest nr. 2/7.10.2002 in strafzaak nr. 2/02

Konstitutsionen sad (grondwettelijk hof), arrest nr. 7/16.12.2004 in grondwettelijke zaak nr. 6/14 en arrest nr. 10/28.9.2010 in grondwettelijke zaak nr. 10/10

Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest Hamanov/Bulgarije, nr. 2708/09, punt 119

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Bij de verwijzende rechter werd vervolging ingesteld tegen acht personen, waaronder de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov. Hun werd onder meer ten laste gelegd dat zij als douanebeambten van de douaneautoriteit Svilengrad, douanekantoor „Kapitan Andreevo” (grens tussen de Republiek Bulgarije en de Republiek Turkije, tevens buitengrens van de Europese Unie), tijdens de periode van 1 april 2011 tot en met 2 mei 2012 hebben deelgenomen aan een criminele organisatie doordat zij van de bestuurders van vrachtwagens en personenwagens die de grens overstaken (zich van de Republiek Turkije naar de Republiek Bulgarije begevend), steekpenningen zouden hebben verlangd om douanecontroles achterwege te laten en eventueel geconstateerde onregelmatigheden niet in de documenten te vermelden. De deelnemers aan deze criminele organisatie zouden de ontvangen geldsommen telkens bij de beëindiging van hun dienst onder elkaar hebben verdeeld. Deze daad vormt een strafbaar feit

als bedoeld in artikel 321 NK en wordt gestraft met een vrijheidsstraf van drie tot tien jaar.

- 2 Aan de verdachte Hristov en een andere verdachte werden voorts ook concrete corruptiedelicten ten laste gelegd omdat zij van bepaalde personen die de grens wilden oversteken steekpenningen zouden hebben geëist om een douanecontrole achterwege te laten. Deze daad vormt een strafbaar feit als bedoeld in artikel 301 NK en wordt gestraft met een vrijheidsstraf tot zes jaar alsook met een geldboete tot 5 000 BGN.
- 3 Aan Kostadinov en een andere verdachte werd ten laste gelegd dat zij op 2 mei 2012 (de dag van hun aanhouding) de op die dag ontvangen steekpenningen – bestaande uit sommen in EUR, USD en BGN met een gezamenlijke waarde van 6 982,15 BGN – zouden hebben verborgen. Deze daad vormt een strafbaar feit als bedoeld in artikel 215 NK en wordt gestraft met een vrijheidsstraf van één tot zes jaar.
- 4 De acht verdachten werden aangehouden tijdens de nacht van 2 op 3 mei 2012. Er werd een onderzoek verricht en zij werden ervan beschuldigd aan een criminele organisatie te hebben deelgenomen. De verdachte Kostadinov en een andere verdachte (Kurdiv) werden tevens beschuldigd van heling [in de vorm van het verbergen van een aan een ander toebehorende zaak die door een derde wederrechtelijk is verkregen]. De beschuldigingen werden op 4 mei 2012 nader toegelicht. De verdachten Kostadinov en Kurdiv hebben dezelfde raadsman. Terwijl Kostadinov in het bijzijn van zijn raadsman een verklaring aflegde, legde Kurdiv geen verklaring af. De verwijzende rechter neemt aan dat de twee verdachten tegenstrijdige belangen hadden. In een dergelijk geval mogen zij niet door dezelfde raadsman worden verdedigd, zodat aan hun verdediging gebreken kleven. De raadsman moet zich van de zaak onthouden wegens partijdigheid. Doet hij dit niet, dan moet de openbare aanklager of het gerecht hem van de procedure uitsluiten. De niet-nakoming van deze verplichting vormt een schending van wezenlijke vormvoorschriften die leidt tot de nietigverklaring van de rechtshandeling van het Openbaar Ministerie of het gerecht, tot herstel in de vorige toestand en tot herhaling van alle handelingen die werden verricht toen de verdediging gebrekkig was.
- 5 Ter terechtzitting wees de verwijzende rechter de verdachten Kostadinov en Kurdiv er uitdrukkelijk op dat hun verdediging tegenstrijdig was doordat eerstgenoemde verklaringen aflegde die tegen de juridische belangen van laatstgenoemde indruisten. Hij wees hun er eveneens op dat hun gezamenlijke raadsman op grond van het nationale recht diende te worden uitgesloten. De verdachten betuigden duidelijk en ondubbelzinnig hun vertrouwen in hun raadsman. De raadsman huldigde met klem de opvatting dat de stellingen van de verdachten te hunner verdediging niet tegenstrijdig waren en dat hij hen daadwerkelijk kon blijven bijstaan.

- 6 Op verzoek van de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov werd een procedure als bedoeld in de artikelen 368 en 369 NPK ingeleid. Aangezien sinds de instelling van de vervolging twee jaar waren verstreken, heeft het gerecht hun verzoek toegewezen. De procedure werd terugverwezen naar de openbare aanklager, die werd gelast het strafrechtelijke onderzoek binnen de drie maanden af te sluiten. Deze termijn liep van 29 oktober 2014 tot en met 29 januari 2015. Tegen laatstgenoemde datum moesten alle onderzoekshandelingen beëindigd zijn, daaronder begrepen het formuleren en ter kennis brengen van precieze beschuldigingen alsook de terinzagelegging van het onderzoeksdossier. Daarna beschikt de openbare aanklager over een termijn van vijftien dagen om de tenlastelegging op te stellen en bij het gerecht in te dienen.
- 7 Tijdens de termijn van drie maanden werd een deskundigenadvies ingewonnen, werden bij het douaneagentschap (Agentsia Mitnitsi) enkele inlichtingen over de dienstplichten van de verdachten ingewonnen, en werden tegen al deze verdachten nieuwe beschuldigingen ingebracht. De leider van het onderzoek had er grote moeite mee de verdachten Hristov, Kolev en Kostadinov in kennis te stellen van de tegen hen ingebrachte beschuldigingen. De tegen verdachte Hristov ingebrachte beschuldiging werd hem en zijn raadsman op 26 januari 2015 ter kennis gebracht. Om verschillende redenen werden de verdachten Kolev en Kostadinov niet in kennis gesteld van de tegen hen ingebrachte beschuldiging. Aan geen van beiden werd inzage in het onderzoeksdossier verleend. Het strafrechtelijke onderzoek werd binnen de door het gerecht gestelde termijn afgesloten en de tenlastelegging werd ingediend.
- 8 Bij beschikking van 20 februari 2015 oordeelde de verwijzende rechter dat wezenlijke vormvoorschriften waren geschonden, schorste hij de ingeleide gerechtelijke procedure en verwees hij de zaak naar de openbare aanklager terug. De schendingen van wezenlijke vormvoorschriften komen tot uiting in tegenstrijdigheden tussen de laatste ter kennis gebrachte beschuldigingen en de inhoud van de tenlastelegging, in de schending van de processuele rechten van de verdachten Kolev en Kostadinov bij de kennisgeving van de nieuwe beschuldigingen, en in de tegenstrijdigheid van de tenlastelegging met betrekking tot een van de corruptiedelicten.
- 9 De openbare aanklager werd een termijn van één maand gesteld om de genoemde verzuimen te herstellen. Bij gebreke daarvan zou de strafprocedure tegen de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov moeten worden beëindigd. De zaak werd op 7 april 2015 naar de openbare aanklager terugverwezen en de termijn van één maand als bedoeld in artikel 369 NPK liep af op 7 mei 2015.
- 10 Binnen deze termijn werden de nieuwe beschuldigingen niet naar behoren ter kennis gebracht en werd het onderzoeksdossier niet naar behoren ter inzage gelegd. De raadsman van de verdachte Kolev diende een verzoek in waarin werd aangevoerd dat de verdachte in het ziekenhuis lag en dat hijzelf wegens andere beroepsmatige verplichtingen niet kon verschijnen. Op 5 mei 2015 stelde de

verdachte Kolev een vervangende raadsman aan, aangezien de openbare aanklager ervan uitging dat de procedure dreigde aan te slepen om redenen waarvoor de verdediging verantwoordelijk was. De vervangende raadsman werd in afwezigheid van de verdachte Kolev in kennis gesteld van de nieuwe beschuldiging. Hij verzocht niet om terinzagelegging van het onderzoeksdossier. Ondanks de inlichtingen waaruit bleek dat de verdachte Kostadinov ziek was, werd de beschuldiging op 7 mei 2015 in zijn afwezigheid enkel ter kennis gebracht van zijn raadsman. Deze deelde mee dat hij en de verdachte wensten dat inzage werd verleend in het onderzoeksdossier, waarvoor overeenkomstig de wet een termijn van drie dagen moest worden verleend. Op dezelfde dag werd aan een vervangende raadsman inzage van het onderzoeksdossier verleend. Wat de verdachte Hristov betreft, had enkel inzage van het onderzoeksdossier moeten worden verleend, wat evenwel wegens diens ziekte en wegens andere beroepsmatige verplichtingen van zijn raadsman niet is geschied.

- 11 Bij beschikking van 22 mei 2015 stelde de verwijzende rechter vast dat zijn bevelen niet waren opgevolgd, dat het verzuim van wezenlijke vormvoorschriften niet was hersteld en dat opnieuw wezenlijke vormvoorschriften werden geschonden. Er werden namelijk wezenlijke vormvoorschriften geschonden bij de kennisgeving van de beschuldigingen en de terinzagelegging van het onderzoeksdossier. Bovendien bevatte de tenlastelegging tegenstrijdigheden. De verwijzende rechter oordeelde dat de drie verdachten en hun raadsman mogelijk misbruik hadden gemaakt van hun rechten. In plaats van de strafprocedure tegen de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov onmiddellijk op grond van artikel 369 NPK te beëindigen, beëindigde de verwijzende rechter de gerechtelijke procedure tegen alle acht de verdachten. Tegen deze beschikking werd hoger beroep ingesteld door de openbare aanklager en de raadsman van de verdachte Hristov. Bij beslissing van 12 oktober 2015 heeft de appelrechter geoordeeld dat weliswaar wezenlijke vormvoorschriften waren geschonden, maar dat het gerecht in eerste aanleg ten onrechte slechts de gerechtelijke procedure tegen de drie verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov had beëindigd, terwijl het meteen de strafprocedure tegen hen had moeten beëindigen.
- 12 De zaak werd terugverwezen naar de verwijzende rechter, die verzoekt om een prejudiciële beslissing alvorens op grond van artikel 369 NPK te beslissen.
- 13 De procedure als bedoeld in de artikelen 368 en 369 NPK strekt ertoe het strafrechtelijke onderzoek te bespoedigen, doordat de openbare aanklager verplicht wordt het onderzoek snel af te sluiten door de procedure te beëindigen of de zaak bij het gerecht aanhangig te maken.
- 14 Toepassingsvoorwaarden: bij ernstige strafbare feiten (dat wil zeggen strafbare feiten die gestraft worden met een vrijheidsstraf van meer dan 5 jaar of met een levenslange vrijheidsstraf) moeten sinds de instelling van de vervolging ten minste twee jaar verstreken zijn, in andere gevallen ten minste één jaar. De tijd waarin de zaak voor het gerecht aanhangig was of waarin de procedure was geschorst, wordt

niet in aanmerking genomen. De verdachte dient een verzoek in bij het gerecht dat bevoegd zou zijn om over de zaak te beslissen als zij zou leiden tot een gerechtelijke procedure. Het gerecht (als alleensprekend rechter) vraagt de stukken op. Na te hebben vastgesteld dat voormelde termijn is verstreken, verwijst het de zaak terug naar de openbare aanklager en stelt het hem een termijn van drie maanden om het strafrechtelijke onderzoek af te sluiten door de strafprocedure te beëindigen of de zaak bij het gerecht aanhangig te maken (door een tenlastelegging, een beschikking waarbij iemand bestuurs(straf)rechtelijk ter verantwoording wordt geroepen, of een schikking [tussen openbaar aanklager en verdachte, die een grond is voor strafvermindering en door de rechter moet worden getoetst]). Binnen de termijn van drie maanden moet het onderzoek worden afgesloten, terwijl de openbare aanklager over nog eens vijftien dagen beschikt om de tenlastelegging op te stellen. Indien de openbare aanklager deze instructies niet binnen de termijn van drie maanden opvolgt, vraagt het gerecht de stukken op en beëindigt het de strafprocedure. De beëindiging wordt enkel gemotiveerd door de niet-opvolging van de instructies, zonder dat onderzocht wordt of het strafbare feit al dan niet werd gepleegd.

- 15 Indien de openbare aanklager de zaak binnen deze termijn bij het gerecht aanhangig maakt, onderzoekt het gerecht of er in die zaak procedurefouten werden begaan. Het gaat namelijk na of tijdens het strafrechtelijke onderzoek „wezenlijke vormvoorschriften verzuimd” werden. Is dit het geval, dan verwijst het de zaak terug naar de openbare aanklager en stelt het hem een termijn van één maand om het verzuim te herstellen. Indien de openbare aanklager de zaak binnen de termijn van één maand niet opnieuw bij het gerecht aanhangig maakt, vraagt het gerecht de stukken op en beëindigt het de zaak. Maakt de openbare aanklager de zaak aanhangig, doch wordt vastgesteld dat het oorspronkelijke „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” niet is hersteld of dat opnieuw wezenlijke vormvoorschriften werden geschonden, dan beëindigt het gerecht eveneens de strafprocedure.
- 16 De strafprocedure wordt beëindigd bij een rechtshandeling die niet vatbaar is voor hoger beroep. Deze rechtshandeling is onherroepelijk en de rechtmatigheid ervan mag slechts in uitzonderlijke gevallen worden getoetst volgens de regels over de herziening van onherroepelijke rechtshandelingen.
- 17 Overeenkomstig artikel 334, punt 4, NPK vernietigt de appelrechter het vonnis in eerste aanleg en beëindigt hij onmiddellijk de strafprocedure wanneer hij vaststelt dat het gerecht in eerste aanleg zijn verplichting om de procedure te beëindigen niet is nagekomen, hoewel aan de voorwaarden van artikel 369 NPK is voldaan. Dezelfde bevoegdheid komt toe aan de cassatierechter.
- 18 Subjectief recht krachtens artikel 368 NPK. De wetgever heeft verdachten het recht toegekend te verlangen dat het tegen hen gerichte strafrechtelijke onderzoek wordt afgesloten, hetzij doordat het wordt gevolgd door een gerechtelijke procedure, hetzij doordat de strafprocedure wordt beëindigd. Dit recht is tegen de

openbare aanklager gericht en wordt uitgeoefend met medewerking van het gerecht, dat de openbare aanklager immers bindende instructies geeft. Mocht de openbare aanklager de instructies van het gerecht over de inachtneming van de termijn en het herstel van het „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” niet opvolgen, dan gaat de verplichting om dit subjectieve recht te waarborgen over op het gerecht.

- 19 Het gerecht is verplicht de strafprocedure te beëindigen. Het mag niet onderzoeken of de verdachte al dan niet schuldig is. De beëindiging wordt uitsluitend gemotiveerd door een van de volgende twee omstandigheden: de door het gerecht gestelde termijn (drie maanden of één maand) is verstreken of de tijdens het strafrechtelijke onderzoek begane fouten werden niet hersteld dan wel er werden nieuwe fouten begaan.
- 20 Het is niet rechtmatig de beschuldiging ten gronde te onderzoeken en het begane „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” te herstellen. Dit vloeit voort uit het feit dat het recht van de verdachte op beëindiging van de strafprocedure reeds is ontstaan en dat hij het naar behoren heeft uitgeoefend.
- 21 Aldus houdt het recht van de verdachte in de laatste fase van de procedure als bedoeld in artikel 368 NPK een verzoek aan het gerecht in om de strafprocedure te beëindigen. De reden voor de beëindiging is dat de eerder aangewezen fouten niet zijn hersteld. Wanneer het gerecht vaststelt dat deze fouten niet werden hersteld (of dat nieuwe fouten werden begaan), is het verplicht de strafprocedure te beëindigen.
- 22 Er is sprake van schending van wezenlijke vormvoorschriften als het gerecht de zaak tijdens de gerechtelijke procedure onderzoekt, ook al zou het de door de openbare aanklager begane fouten volledig herstellen (of de openbare aanklager ondersteunen bij het volledige herstel ervan). Dit vloeit voort uit het feit dat de staat zijn bevoegdheid om de verdachte strafrechtelijk te vervolgen, reeds heeft verloren. Aangezien de staat deze verdachte niet meer strafrechtelijk aansprakelijk kan stellen, speelt het geen rol of de tijdens het strafrechtelijke onderzoek begane fouten in de daaropvolgende gerechtelijke procedure al dan niet worden hersteld.
- 23 In het hoofdgeding vereist het nationale recht de beëindiging van de strafprocedure tegen de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 24 De openbare aanklager verdedigt de opvatting dat de inmiddels in zaak C-105/14 gewezen prejudiciële beslissing rechtstreeks toepasselijk is, zodat de strafprocedure niet mag worden beëindigd, maar ten gronde moet worden onderzocht.

- 25 Van alle raadslieden verscheen enkel de raadsman van de verdachte Kostadinov, die deze prejudiciële beslissing geenszins van toepassing acht. Dit standpunt wordt ook ingenomen door de raadsman van de verdachte Hristov in zijn schriftelijke opmerkingen. Voorts eisen deze raadslieden de onmiddellijke beëindiging van de strafprocedure tegen de drie verdachten die hebben gebruikgemaakt van de procedure van artikel 368 NPK.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

A. Ontvankelijkheid van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 26 De verwijzende rechter twijfelt enigszins aan de ontvankelijkheid van de eerste prejudiciële vraag. Enerzijds kent hij geen specifieke Unierechtelijke bepaling die de lidstaten verplicht om douanebeambten effectief te vervolgen wanneer zij strafbare feiten plegen tijdens de uitoefening van hun ambt. Anderzijds tasten overtredingen van het recht door douanebeambten noodzakelijkerwijs en vooral de belangen van de Europese Unie en niet de nationale belangen aan, sinds de lidstaten hun bevoegdheden op douanegebied volledig hebben overgedragen aan de Europese Unie. De lidstaten hebben hun soevereiniteit om dergelijke overtredingen van het recht strafrechtelijk te vervolgen weliswaar behouden, maar mogen bij de strafrechtelijke vervolging ervan het doeltreffendheidsbeginsel niet schenden.
- 27 De op artikel 28 VWEU berustende verplichting om een gemeenschappelijk douanetarief toe te passen, kan niet worden nagekomen wanneer de lidstaten niet voorzien in en overgaan tot een effectieve vervolging van douanebeambten die de gemeenschappelijke douanevoorschriften stelselmatig en aanhoudend overtreden (in het onderhavige hoofdgeding, aldus de tenlastelegging, doordat zij een criminele organisatie hebben gevormd die steekpenningen verlangt voor het achterwege laten van de vereiste douanecontroles).
- 28 De douanesamenwerking waarin artikel 33 VWEU voorziet, zou niet mogelijk zijn indien bepaalde lidstaten niet zouden voorzien in een daadwerkelijke en effectieve strafrechtelijke vervolging van strafbare feiten als hierboven vermeld.
- 29 In deze zin dient ook de laatste overweging van verordening (EEG) nr. 2913/92 te worden begrepen: „Overwegende dat bij het vaststellen van de uitvoeringsmaatregelen van dit wetboek zoveel mogelijk moet worden gelet op de voorkoming van fraude en onregelmatigheden die nadelig kunnen zijn voor de algemene begroting van de Europese Gemeenschappen”.
- 30 Prejudiciële vraag 2.2, gelezen in samenhang met de derde prejudiciële vraag, heeft een zelfstandige betekenis en betreft het recht op informatie over de beschuldiging alsook het recht op toegang tot de stukken van het dossier als bedoeld in respectievelijk de artikelen 6 en 7 van richtlijn 2012/13.

- 31 De laatste prejudiciële vraag heeft zelfstandige betekenis en betreft het recht op toegang tot een advocaat als bedoeld in artikel 3 van richtlijn 2013/48. Weliswaar is de termijn voor de omzetting van deze richtlijn (27 november 2016) nog niet verstreken, maar de nationale rechter mag het nationale recht niet toepassen op een wijze die strijdig is met de bepalingen van het Unierecht. Bovendien zal deze termijn verstreken zijn vooraleer over deze vraag een prejudiciële beslissing wordt gewezen, zodat de richtlijn rechtstreeks toepasselijk zal zijn. Mocht in de tussentijd een wetswijziging plaatsvinden, zal de verwijzende rechter het Hof van Justitie daarvan tijdig in kennis stellen.

B. Motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 32 De eerste prejudiciële vraag heeft betrekking op de verenigbaarheid van de procedure van artikel 368 NPK, die tot de beëindiging van de strafprocedure leidt, met het Unierecht. Meer bepaald gaat het om de vraag of de keuze van de nationale wetgever om 1) rechtens geen belang te hechten aan het feit dat de openbare aanklager objectief gezien niet in staat was de instructies op te volgen wegens aan de zijde van de verdediging opgekomen beletsels, 2) bepaalde onregelmatigheden aan te merken als „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” en 3) geen rekening te houden met de mogelijkheid dat het gerecht door zijn latere proceshandelingen de negatieve gevolgen van de verzuimen kan wegnemen, verenigbaar is met het Unierecht.
- 33 De tweede prejudiciële vraag wordt gesteld voor het geval dat de nationale procedure als bedoeld in artikel 368 NPK volgens het Hof van Justitie niet verenigbaar is met het doeltreffendheidsbeginsel. Volgens vaste rechtspraak moet in een dergelijk geval de strijdige nationale bepaling buiten toepassing blijven. Deze prejudiciële vraag strekt ertoe dat verduidelijkt wordt welk deel van de procedure van artikel 368 NPK buiten toepassing dient te blijven.
- 34 In een dergelijk geval zou het positieve gevolg van deze procedure voor de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov evenwel uitblijven. Het aan hen toekomende recht op een behandeling van de tegen hen ingebrachte beschuldiging binnen een redelijke termijn (artikel 47, tweede alinea, van het Handvest) zou in het gedrang komen of hun zelfs worden ontzegd, aangezien zij niet zouden beschikken over een doeltreffende voorziening in rechte (artikel 47, eerste alinea, van het Handvest). De antwoorden op deze prejudiciële vragen zullen de verwijzende rechter helpen de effectieve uitoefening van dit recht te waarborgen.
- 35 Prejudiciële vraag 2.1 heeft betrekking op een eventueel antwoord [van het Hof van Justitie] dat de verwijzende rechter de mogelijkheid zou bieden om te weigeren de strafprocedure na het verstrijken van de termijn van één maand te beëindigen. Wat zou de verwijzende rechter daarna moeten doen?
- 36 Wat vraag 2.1.A) betreft: moet het gerecht de openbare aanklager een extra termijn verlenen die even lang is als de tijd waarin hij objectief gezien was belet

het „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” te herstellen? In het hoofdgeding zou het gerecht een extra termijn van veertien dagen verlenen om de beschuldigingen ter kennis te brengen en het onderzoeksdossier ter inzage te leggen. Indien deze handelingen binnen die nieuwe termijn niet effectief worden verricht en de openbare aanklager daarvoor verantwoordelijk is, zou de verwijzende rechter de procedure moeten beëindigen. Indien de verdediging voor de niet-inachtneming van de nieuwe termijn verantwoordelijk is, zou een bijkomende, overeenkomstige termijn worden verleend.

- 37 Wat vraag 2.1.B) betreft: het is mogelijk dat het Hof van Justitie de termijn van één maand in artikel 368 NPK volkomen toereikend acht om het strafrechtelijke onderzoek af te sluiten en lang genoeg acht om tevens het probleem te ondervangen dat zich onvoorziene omstandigheden voordoen waardoor de openbare aanklager niet in staat is om de beschuldigingen ter kennis te brengen en inzage te verlenen in het onderzoeksdossier (namelijk ziekte van de verdachten en andere beroepsmatige verplichtingen van hun raadslieden). Dat zou betekenen dat de openbare aanklager het risico van deze onvoorziene omstandigheden draagt. Indien dergelijke omstandigheden zich voordoen en voortduren totdat de termijn verstrijkt, zou de strafprocedure moeten worden beëindigd. Alleen wanneer wordt vastgesteld dat de verdediging zich schuldig heeft gemaakt aan rechtsmisbruik, zou de openbare aanklager de in vraag 2.1.A) vermelde nieuwe termijn moeten worden verleend.
- 38 In het in vraag 2.1.A) bedoelde geval stelt het gerecht enkel vast dat de openbare aanklager objectief gezien was belet het verzuim van wezenlijke vormvoorschriften te herstellen. In het in vraag 2.1.B) bedoelde geval zou het gerecht daarnaast moeten vaststellen dat de verdachte en diens raadsman zich schuldig hebben gemaakt aan rechtsmisbruik. Enkel wanneer van een dergelijk rechtsmisbruik sprake is, zou de laatste termijn van één maand met veertien dagen moeten worden verlengd.
- 39 Wat vraag 2.1.C) betreft: het is mogelijk dat het Hof van Justitie de termijn van één maand ontoereikend acht voor een effectieve strafrechtelijke vervolging, zodat hij niet mag worden toegepast. Voor de niet-toepassing ervan zouden geen voorwaarden gelden. In dat geval zou de verwijzende rechter onvoorwaardelijk moeten toestaan dat het strafrechtelijke onderzoek voor onbepaalde tijd wordt voortgezet. In punt 49 van het arrest in zaak C-105/14 kwam het Hof van Justitie tot een vergelijkbare slotsom.
- 40 Telkens wanneer de openbare aanklager een nieuwe tenlastelegging bij het gerecht indient, zou het gerecht moeten nagaan of daaruit blijkt dat „wezenlijke vormvoorschriften verzuimd” zijn. Mocht het vaststellen dat dit het geval is, dan zou het de zaak moeten terugverwijzen naar de openbare aanklager. Dit zou zo vaak moeten worden herhaald als nodig is om de verzuimen te herstellen.

- 41 Dit zou neerkomen op de feitelijke afschaffing van de procedure van artikel 368 NPK. Deze afschaffing zou afbreuk doen aan het in artikel 47, tweede alinea, van het Handvest neergelegde recht van de verdachte op de behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn. Derhalve rijst de vraag of deze afschaffing enkel toelaatbaar is wanneer de verwijzende rechter vaststelt dat dit recht anderszins gewaarborgd is.
- 42 De verwijzende rechter is zowel gebonden aan arrest nr.10/10 van het Konstitusione sad, volgens hetwelk de wet daarvoor voldoende waarborgen biedt, als aan het arrest Hamanov, volgens hetwelk deze waarborgen niet effectief zijn. Dat betekent dat de rechter enkel zou kunnen beoordelen of deze waarborgen effectief zijn geworden op het ogenblik waarop hij zijn beslissing wijst.
- 43 Hoe dient de verwijzende rechter te handelen wanneer hij vaststelt dat die waarborgen feitelijk niet effectief zijn, aangezien de zaak meermaals wordt terugverwezen naar de openbare aanklager met het oog op het herstel van het „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” en zich de facto nog steeds in de fase van het vooronderzoek bevindt?
- 44 Prejudiciële vraag 2.2 betreft de uitlegging van het recht op informatie [over de beschuldiging en het recht op toegang tot de stukken van het dossier] als bedoeld in respectievelijk de artikelen 6 en 7 van richtlijn 2012/13, alsook de uitlegging van het recht op toegang tot een advocaat als bedoeld in artikel 3 van richtlijn 2013/48.
- 45 Verduidelijkt moet worden of de concrete handelingen die het met onderzoek belaste orgaan in het hoofdgeding heeft verricht om de inhoud van de beschuldiging en de vergaarde bewijsmiddelen ter kennis te brengen van de verdachte en diens raadsman, inbreuk maken op hun door het Unierecht gewaarborgde rechten. Indien vastgesteld wordt dat deze handelingen in overeenstemming zijn met het Unierecht, past de verwijzende rechter de nationale bepalingen op grond waarvan die handelingen als „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” worden aangemerkt, niet toe (als de derde prejudiciële vraag in deze zin wordt beantwoord). Er werden concrete en gedetailleerde prejudiciële vragen gesteld, waarbij de feiten van het hoofdgeding in aanmerking werden genomen.
- 46 Prejudiciële vraag 2.2.A)-1) strekt ertoe dat verduidelijkt wordt of het gedeelte van de nationale procedure dat volgens het nationale recht rechtmatig is, volgens het Unierecht een „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” vormt. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, is dat een extra reden om de procedure van artikel 368 NPK toe te passen ten aanzien van de verdachte Hristov.
- 47 Krachtens artikel 6, lid 3, van richtlijn 2012/13 dient gedetailleerde informatie te worden verstrekt over de beschuldiging en dit „uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de

beschuldiging”. Dit vereiste onderscheidt zich wezenlijk van het nationale recht, op grond waarvan de verdediging van de beschuldiging pas in kennis wordt gesteld ten minste vijftien dagen nadat het gerecht is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging.

- 48 In de prejudiciële vraag werd uitdrukkelijk aangegeven dat alle belangrijke elementen van de beschuldiging ter kennis werden gebracht van de verdediging voordat het gerecht werd verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging.
- 49 De prejudiciële vragen 2.2.A)-1), 2.2.C) en 2.2.D)-1) hebben dan ook betrekking op de nationale praktijk die – althans op het eerste gezicht – indruist tegen het in artikel 6, lid 3, van richtlijn 2012/13 neergelegde vereiste dat „uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging”, gedetailleerde informatie moet worden verstrekt over de beschuldiging. De vraag rijst of deze praktijk verenigbaar is met het Unierecht, meer bepaald met artikel 6, lid 3, van richtlijn 2012/13.
- 50 De verwijzende rechter wenst uitdrukkelijk de aandacht te vestigen op het feit dat in alle strafprocedures in de Republiek Bulgarije, zonder uitzondering, de verdediging op de hoogte raakt van de inhoud van de beschuldiging enige tijd nadat het gerecht daadwerkelijk is verzocht over de gegrondheid daarvan een beslissing te nemen, zij het voordat het gerecht een begin maakt met het daadwerkelijke onderzoek van de beschuldiging. Indien een prejudiciële beslissing deze praktijk met artikel 6, lid 3, van richtlijn 2012/13 onverenigbaar zou achten en het niet mogelijk zou zijn deze inbreuk op de rechten van de verdediging door daaropvolgende concrete maatregelen van het gerecht te verhelpen, zou dit noodlottige gevolgen hebben voor het nationale strafrechtstelsel. Alle gerechtelijke procedures die na 2 juni 2014 (afloop van de termijn voor de omzetting van de richtlijn) aanhangig zijn geworden, zouden moeten worden geschorst, waarna het strafrechtelijke onderzoek zou worden heropend, en de gewezen vonnissen zouden moeten worden vernietigd.
- 51 Prejudiciële vraag 2.2.A)-2) betreft de verdachten Kolev en Kostadinov, die – overeenkomstig de nationale praktijk – in kennis werden gesteld van de definitieve volledige beschuldiging nadat het gerecht was verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid daarvan, zij het voordat deze beschuldiging daadwerkelijk werd onderzocht, maar die voordat het gerecht daarom werd verzocht, enkel in kennis werden gesteld van een deel van de belangrijke elementen van de beschuldiging en niet van alle elementen ervan, hetgeen in strijd is met de nationale praktijk.
- 52 Gepreciseerd wordt dat deze inbreuk op de nationale praktijk niet is te wijten aan de leider van het onderzoek, maar aan beletsels aan de zijde van de verdediging.

- 53 Prejudiciële vraag 2.2.A)-3) ziet op de concrete onjuistheid in de tenlastelegging met betrekking tot het door de verdachte Hristov begane corruptiedelict, namelijk de tegenstrijdigheden wat de wijze betreft waarop steekpenningen werden geëist. De vraag rijst of het recht op informatie voldoende is gewaarborgd wanneer de tenlastelegging een dergelijke tegenstrijdigheid bevat.
- 54 Prejudiciële vraag 2.2.B) betreft uitsluitend de toegang van de verdediging tot de processtukken tijdens het strafrechtelijke onderzoek, voordat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de definitieve beschuldiging. In het hoofdgeding kon de verdediging reeds goeddeels inzage nemen van de stukken. Naderhand hebben alle verdachten, met uitzondering van de drie verdachten die hebben gebruikgemaakt van de procedure van artikel 368 NPK, hun recht op inzage doen gelden (de meesten van hen hebben van inzage afgezien). Deze drie verdachten en hun raadslieden hebben om inzage in de stukken van het dossier verzocht, maar zich tevens beroepen op beletsels waardoor inzage binnen de termijn van één maand onmogelijk was. Deze beletsels waren ziekte van de verdachten en andere beroepsmatige verplichtingen van de raadslieden. Zij hebben tevens aangevoerd dat er sprake was van een schending van het nationale recht, dat in een oproepingstermijn van ten minste drie dagen voorziet.
- 55 Uiteindelijk hebben zij geen inzage genomen van de stukken van het dossier. De vraag rijst of het recht dat hun krachtens artikel 7, lid 3, van de richtlijn toekomt, onder deze omstandigheden geëerbiedigd werd. Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord, moet hun dan een nieuwe gelegenheid tot inzage worden geboden opdat dit recht gewaarborgd wordt, waarbij aan de voorwaarden van het nationale recht is voldaan, namelijk met inachtneming van een oproepingstermijn van ten minste drie dagen? Tevens rijst de vraag of de beletsels om van de stukken van het dossier inzage te nemen, waarop de betrokken verdachten zich hebben beroepen, zich daadwerkelijk hebben voorgedaan dan wel of het beroep erop rechtsmisbruik oplevert.
- 56 Er dient uitdrukkelijk op te worden gewezen dat de verdediging toen de oproeping voor de tweede terinzagelegging van de stukken van het dossier werd betekend, niet op de hoogte kon zijn van het feit dat na de eerste terinzagelegging slechts enkele nieuwe stukken binnenkwamen; deze nieuwe stukken betreffen de concrete hoedanigheid van ambtenaar van de verdachten en hebben enig belang. Overigens strekt de terinzagelegging [van de processtukken] ertoe de verdediging de mogelijkheid te bieden bepaalde verklaringen af te leggen, terwijl deze mogelijkheid de drie verdachten en hun raadslieden werd ontzegd.
- 57 Prejudiciële vraag 2.2.C) wordt gesteld in het licht van het feit dat een en dezelfde uitdrukking wordt gebruikt ter aanduiding van het tijdstip waarop de verdediging uiterlijk het recht op informatie over de beschuldiging en op toegang tot de stukken moet worden toegekend. De gelijkkluidende uitdrukking vormt een aanwijzing dat beide rechten uiterlijk op hetzelfde tijdstip moeten worden

uitgeoefend, wat wettelijk dient te worden gewaarborgd. Het nationale recht maakt evenwel een onderscheid tussen deze rechten. Eerstgenoemd recht (informatie over de beschuldiging) wordt uitgeoefend in de fase van de gerechtelijke procedure, enige tijd nadat het gerecht daadwerkelijk is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, maar voordat maatregelen werden getroffen om de beschuldiging ten gronde te onderzoeken. Laatstgenoemd recht (toegang tot de stukken) wordt tijdens het strafrechtelijke onderzoek uitgeoefend, voordat de tenlastelegging wordt opgesteld en het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging. Derhalve rijst de vraag of de gelijkkluidende uitdrukking in beide gevallen dezelfde betekenis heeft en wat die betekenis is.

- 58 Het antwoord op deze vraag is van belang voor de mogelijkheid om tegelijkertijd informatie te verstrekken over de beschuldiging en toegang te verlenen tot de documenten. Wordt aangenomen dat dit mogelijk is nadat het gerecht feitelijk is verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, doch voordat deze ten gronde wordt onderzocht, dan kan niet worden ingestemd met de nationale praktijk, die de verplichting meebrengt toegang tot de stukken te verlenen voordat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging.
- 59 Prejudiciële vraag 2.2.D) heeft betrekking op de juridische vereisten met het oog op „de daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging” en „het eerlijke verloop van de procedure”. De drie bijkomende vragen die daarop volgen, werden gesteld in het licht van de bijzonderheden van het hoofdgeding. Zij vormen het logische vervolg op de eerder gestelde prejudiciële vragen, waarbij zij dezelfde door de richtlijn gewaarborgde rechten behandelen, zij het uit een ander oogpunt.
- 60 Het recht op informatie over de beschuldiging en op toegang tot de stukken van het dossier wordt slechts daadwerkelijk gewaarborgd wanneer het de verdediging nut oplevert, dat wil zeggen haar in staat stelt een actieve proceshouding aan te nemen (gefundeerde verklaringen af te leggen) na deze informatie te hebben verkregen.
- 61 Derhalve rijst de vraag of het in geval van niet-inachtneming van het vereiste „uiterlijk op het moment dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging” mogelijk is om 1) de verdediging toegang te verlenen tot de inhoud van de beschuldiging en tot de stukken, 2) de verdediging in staat te stellen gefundeerde verklaringen af te leggen en 3) deze verklaringen zo te behandelen alsof zij tijdens het strafrechtelijke onderzoek waren afgelegd.
- 62 Bijgevolg gaat het erom of het gerecht aan de vereisten met betrekking tot „de daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging” en „het eerlijke verloop van de procedure” zou voldoen wanneer het de verdediging dezelfde

procedurele positie en dezelfde processuele handelingsopties zou toekennen die zij zou hebben gehad tijdens het strafrechtelijke onderzoek indien zij toen haar gefundeerde verklaringen had afgelegd.

- 63 Prejudiciële vraag 2.2.E) is het logische vervolg op prejudiciële vraag 2.2.A)-3). Zij wordt gesteld voor het geval dat laatstgenoemde vraag ontkennend wordt beantwoord en betreft de maatregelen die de verwijzende rechter dient te treffen om de „daadwerkelijke uitoefening van de rechten van de verdediging” en het „eerlijke verloop van de procedure” te waarborgen. Zou hij dit doel kunnen bereiken door naderhand maatregelen te nemen in het kader van de ingeleide gerechtelijke procedure, waardoor de verdediging dwingend alle rechten worden toegekend die zij zou hebben gehad indien er van deze tegenstrijdigheid geen sprake was geweest?
- 64 De prejudiciële vragen 2.2.F) en 2.2.G) betreffen het recht op toegang tot een advocaat. Gelet op de bijzonderheden van het hoofdgeding, hebben zij betrekking op de beletsels voor de verschijning van de raadslieden – andere beroepsmatige verplichtingen en niet-inachtneming van de door het nationale recht voorgeschreven oproepingstermijn van ten minste drie dagen voor de verlening van inzage in de stukken van het dossier. De vraag rijst of het recht op toegang tot een advocaat ondanks deze beletsels werd gewaarborgd, waarbij beklemtoond wordt dat het gaat om de fase van het strafrechtelijke onderzoek. Of had, teneinde dit recht te waarborgen, een datum moeten worden vastgesteld waarop de raadslieden geen andere beroepsmatige verplichtingen hadden, en had drie dagen op voorhand nog een oproeping moeten plaatsvinden?
- 65 In geval van een ontkennend antwoord [rijst de vraag] of dit recht kan worden gewaarborgd doordat het gerecht naderhand in het kader van de reeds ingeleide gerechtelijke procedure maatregelen treft. Alvorens een begin te maken met het onderzoek van de beschuldiging ten gronde, zou het gerecht de raadslieden namelijk toegang kunnen verlenen tot de inhoud van de beschuldiging en de stukken, en zou hij daarbij aan hun vervolgens afgelegde gefundeerde verklaringen dezelfde werking kunnen verlenen als deze zouden hebben gehad indien zij tijdens het strafrechtelijke onderzoek waren afgelegd.
- 66 Prejudiciële vraag 2.3 heeft een zelfstandige betekenis. Het antwoord op de bijkomende vragen die eraan voorafgaan, betreft de kwalificatie van procedurele handelingen als „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” en latere maatregelen om de negatieve gevolgen van dat verzuim weg te nemen.
- 67 Het nationale recht volstaat er evenwel mee een bepaalde procedurele handeling als „verzuim van wezenlijke vormvoorschriften” aan te merken, zonder aandacht te besteden aan de mogelijkheid om dit verzuim te herstellen. Wanneer een dergelijk verzuim plaatsvindt, dient de strafprocedure dwingend te worden beëindigd. Dat is de kern van de procedure van artikel 368 NPK. Daarin bestaat ook het ten gunste van de verdachte ontstane subjectieve recht.

- 68 Daarom rijst eveneens de vraag of dit subjectieve recht van de verdachte verenigbaar is met het Unierecht. Dit is slechts aan twijfel onderhevig wanneer uit de antwoorden op de vragen onder punt 2.2 zou blijken dat weliswaar vormvoorschriften werden verzuimd, maar dat de mogelijkheid bestaat dit verzuim in de gerechtelijke procedure te herstellen.
- 69 Het gerecht zou de openbare aanklager namelijk – nadat het is verzocht een beslissing te nemen over de beschuldiging, maar voordat de behandeling van de zaak daadwerkelijk aanvangt – in de gelegenheid kunnen stellen de beschuldiging van tegenstrijdigheden te zuiveren. Tevens zou het gerecht de verdachten en hun raadslieden – wederom nadat het is verzocht een beslissing te nemen over de beschuldiging, maar voordat de behandeling van de zaak daadwerkelijk aanvangt – inzage kunnen verlenen in zowel de beschuldiging als het onderzoeksdossier, en hen in de gelegenheid kunnen stellen daarop betrekking hebbende gefundeerde verklaringen af te leggen ten overstaan van de openbare aanklager, waarbij het gerecht de in de stellingname van de openbare aanklager genoemde handelingen zou kunnen verrichten en aldus de verzoeken zou kunnen toewijzen.
- 70 De procedure van artikel 368 NPK garandeert de verdachte dat het strafrechtelijke onderzoek wordt afgesloten doordat de zaak bij het gerecht aanhangig wordt gemaakt of doordat de strafprocedure definitief wordt beëindigd.
- 71 Laat het Unierecht het onder deze omstandigheden toe dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging, ofschoon tijdens het onderzoek verzuimen werden begaan die in de gerechtelijke procedure worden hersteld? In dit geval zou het op artikel 368 NPK berustende subjectieve recht moeten worden aangemerkt als niet-effectief in de zin van het Unierecht.
- 72 Of laat het Unierecht slechts toe dat het gerecht wordt verzocht een beslissing te nemen over de gegrondheid van de beschuldiging wanneer dergelijke verzuimen niet werden begaan? In dit geval zou de nationale wetgever, wat het op artikel 368 NPK berustende subjectieve recht betreft, worden gesteund door het Unierecht.
- 73 De derde prejudiciële vraag wordt gesteld voor het geval dat het Unierecht minder gunstige mogelijkheden tot verdediging zou bieden. Dan is het antwoord op deze vraag noodzakelijk. Het vereiste dat gunstigere bepalingen van nationaal recht toepassing vinden, maakt weliswaar deel uit van het Unierecht [artikel 82, lid (2), laatste volzin, VWEU juncto artikel 82, lid 2, onder b), VWEU en artikel 53 van het Handvest], maar mag niet tot gevolg hebben dat [afbreuk] wordt gedaan aan de doeltreffendheid van het Unierecht.
- 74 De voorwaarden waaronder gunstigere bepalingen van nationaal recht toepassing vinden, hangen dan ook af van het Unierecht, en alleen het Hof van Justitie kan ze beoordelen.

- 75 De vierde en laatste prejudiciële vraag houdt geen verband met de procedure van artikel 368 NPK. Zij heeft betrekking op een later door de verwijzende rechter vastgestelde procedurefout, die het recht van de verdachten Kostadinov en Kurdov op toegang tot een advocaat betreft. Het gaat er namelijk om of de verwijzende rechter, overeenkomstig de wijze waarop het recht op toegang tot een advocaat in het Unierecht wordt begrepen, bevoegd is geen rekening te houden met de door hen afgelegde gefundeerde verklaringen die inhielden dat zij verder wensten te worden verdedigd door de raadsman die zij hadden gekozen, hoewel deze raadsman hen ook verdedigd had toen de verdachte Kostadinov een voor de verdachte Kurdov nadelige verklaring aflegde, terwijl laatstgenoemde verdachte geen verklaring aflegde. Het gaat er eveneens om of de verwijzende rechter vervolgens de door de verdachten gekozen raadsman tegen hun wil van de procedure mag uitsluiten, waarna hij hen in de gelegenheid stelt een nieuwe raadsman aan te stellen (of een verzoek in te dienen tot toevoeging van een raadsman). Dit heeft tot doel een daadwerkelijke en effectieve verdediging door een raadsman te waarborgen, aangezien een dergelijke verdediging volgens het nationale recht niet kan worden gewaarborgd door de door hen gekozen raadsman.
- 76 Er werd ook een bijkomende vraag gesteld voor het geval dat het Hof van Justitie zou instemmen met de argumenten van de nationale wetgever en zou beslissen dat een daadwerkelijke en effectieve toepassing van het recht op toegang tot een advocaat gewaarborgd wordt doordat een raadsman onder de beschreven omstandigheden wordt uitgesloten, ook al verzet de verdachte zich daar uitdrukkelijk tegen. Deze vraag strekt ertoe dat verduidelijkt wordt of deze uitsluiting kan worden vermeden door aan ieder van de verdachten een raadsman toe te voegen die hun aanvullende rechtsbijstand kan verlenen.

C. Moeilijkheden waarvoor de verwijzende rechter zich geplaatst ziet

- 77 De verwijzende rechter staat in het hoofdgeding voor een dilemma. Enerzijds vereist het nationale recht de onmiddellijke beëindiging van de strafprocedure tegen de verdachten Kolev, Hristov en Kostadinov. De rechtmatigheid van dit instituut naar nationaal recht werd door de appelrechter over de hele lijn bevestigd. Anderzijds zijn enkele – eventueel door het Unierecht gerechtvaardigde – processuele mogelijkheden van verschillende aard voorhanden om de strafprocedure voort te zetten. Om vast te stellen wat deze mogelijkheden zijn, werden talrijke en gedetailleerde prejudiciële vragen gesteld, die zelfs worden herhaald, waarin deze mogelijkheden onder verschillende oogpunten worden behandeld.
- 78 Het staat aan de nationale rechter het hoofdgeding te beslechten. Het Hof van Justitie geeft enkel de richting aan die voor de uitlegging van het Unierecht moet worden gevolgd. Daartoe is het nodig de verschillende processuele mogelijkheden van de verwijzende rechter uitvoerig te bespreken. Rekening houdend met de antwoorden [van het Hof van Justitie] zal de verwijzende rechter de oplossing kiezen die zowel de door het Unierecht erkende rechten van de verdachten als de

behartiging van de door het strafrecht beschermde openbare belangen in de hoogst mogelijke mate waarborgt.